Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om ”Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om ändring av rådets förordning (EG) nr 6/2002 om gemenskapsformgivning och om upphävande av kommissionens förordning (EG) nr 2246/2002”

(COM(2022) 666 final – 2022/0391(COD))

och ”Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om formskydd” (omarbetning)

(COM(2022) 667 final – 2022/0392(COD))

(2023/C 184/07)

Föredragande: **Ferre WYCKMANS**

Remiss	a) Rådet, 21.12.2022
	b) Europaparlamentet, 12.12.2022
	Rådet, 21.12.2022
Rättslig grund	a) Artikel 304 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt
	b) Artiklarna 114 och 304 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt
Ansvarig sektion	Sektionen för inre marknaden, produktion och konsumtion
Antagande vid plenarsessionen	22.3.2023
Plenarsession nr	577
Resultat av omröstningen	
(för/emot/nedlagda röster)	148/0/3

1. **Slutsatser och rekommendationer**

1.1 Europeiska ekonomiska och sociala kommittén (EESK) menar att ett effektivt system för formskydd är till gagn för konsumenterna och den stora allmänheten genom att det främjar rättvis konkurrens och god affärssed. Det bidrar också till ekonomisk utveckling genom att stimulera kreativitet inom industri, produkter, kommersiell verksamhet och export.

1.2 I de flesta medlemsstater måste en formgivning registreras hos en nationell myndighet för industriellt rättsskydd för att vara skyddad enligt lag. Beroende på tillämplig nationell lagstiftning och typen av formgivning kan en formgivning även omfattas av upphovsrättsligt skydd som oregistrerad formgivning eller som konstverk. I vissa medlemsstater kan skyddet som industriell formgivning och upphovsrättsligt skydd kombineras, medan de i andra medlemsstater ömsesidigt utesluter varandra. Under vissa omständigheter kan en formgivning även skyddas enligt lagstiftningen om illojal konkurrens, men villkoren för skydd och omfattningen av befintliga rättigheter och rättsmedel kan variera avsevärt.

1.3 EESK anser att det är mycket viktigt att anpassa den rättsliga ramen för formgivning till den digitala tidsåldern för att främja EU:s återhämtning och resiliens samt innovation och konkurrenskraft. Kommittén ställer sig bakom den nya definitionen av formgivning i förslaget till direktiv. Den blir ännu mer relevant i ljuset av den tekniska utvecklingen genom att begreppet ”produkt” utvidgas till att omfatta tekniska formgivningar som inte tar sig uttryck i fysiska produkter.

1.4 EESK stöder också begränsningen av skyddet till sådana detaljer i utseendet som tydligt framgår av ansökan om registrering, eftersom det ökar skyddets rättssäkerhet.

1.5 EESK gläds åt att man i förslaget till förordning anammar Europeiska unionens domstols lösning i domen av den 20 december 2017 i Acacia-målet ([1]), i vilken tolkningen av begreppet ”reparationsklausul” klargörs, särskilt eftersom den stärker konsumentskyddet.

([1]) De förenade målen C-397/16 och C-435/16.

1.6 EESK tror emellertid inte att sammanslagningen av avgiften för offentliggörande och registreringsavgiften kommer att minska det totala avgiftsbelopp som ska betalas, eftersom den föreslagna kostnaden för förnyelser innebär en avsevärd ökning. Denna åtgärd är således inte så fördelaktig för små och medelstora företag och enskilda formgivare som hävdas. Kommittén efterlyser lägre belopp för små och medelstora företag och enskilda formgivare, eventuellt i proportion till deras omsättning.

1.7 EESK anser att den förenkling som strykningen av kravet på samma klasstillhörighet innebär är nödvändig men otillräcklig, eftersom man fortfarande behöver göra de system för inlämning av formgivningsansökningar som finns på webbplatserna för de nationella myndigheterna för industriellt rättsskydd och Europeiska unionens immaterialrättsmyndighet (EUIPO) mer användarvänliga. För att komma till rätta med denna utmaning skulle myndigheterna kunna använda sig av patentombuden och på så sätt göra det lättare för små och medelstora företag och enskilda formgivare att skydda sina formgivningar.

1.8 Det är enligt EESK inte lämpligt att tillämpa artikel 290 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUF-fördraget) för att utarbeta regler om tvister och överklagande av beslut som fattats av EUIPO, eftersom en delegerad akt endast är avsedd att komplettera den grundläggande akten och endast får avse icke väsentliga delar. De bestämmelser som enligt förslaget till förordning ska antas genom en delegerad akt avser dock de rättigheter som fastställts i avdelning VI om rättskipning i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna, särskilt artikel 47 om rätten till ett effektivt rättsmedel och till en opartisk domstol. De kan med andra ord inte betraktas som icke väsentliga delar.

1.9 EESK rekommenderar att sådana bestämmelser slås fast i själva förordningen.

2. **Bakgrund**

2.1 I gällande rätt harmoniseras medlemsstaternas lagstiftning om formskydd delvis genom Europaparlamentets och rådets direktiv 98/71/EG ([2]) (nedan kallat ”direktivet”), och genom rådets förordning (EG) nr 6/2002 ([3]) (nedan kallad ”förordningen”) inrättas ett fristående system för skydd av enhetliga rättigheter i hela EU för registrerade gemenskapsformgivningar och oregistrerade gemenskapsformgivningar, förutsatt att dessa uppfyller skyddskraven, dvs. kraven på nyhet och särprägel. I avsaknad av registrering kan innehavaren ha svårt att bevisa att det föreligger en rätt till formgivningen. Dessutom är skyddstiden begränsad till tre år och rättigheternas omfång mindre.

2.2 Förordningen ändrades 2006 för att ge verkan åt EU:s anslutning till Haagsystemet för internationell registrering av industriella formgivningar, vars syfte var att inrätta ett gemensamt, enkelt, billigt och centraliserat förfarande för registrering av formgivningar inom Världsorganisationen för den intellektuella äganderätten (Wipo).

2.3 I förordningen undantas reservdelar från skyddet av gemenskapsformgivningar eftersom ingen överenskommelse kunde nås på den punkten under utarbetandet av direktivet. I avsaknad av stöd från rådet drog kommissionen tillbaka sitt förslag till översyn av direktivet 2014.

2.4 Detta förslag följer på detta misslyckande och på kommissionens meddelande ”Att utnyttja EU:s innovationspotential – En handlingsplan för immateriella rättigheter till stöd för EU:s återhämtning och resiliens” av den 25 november 2020, som offentliggjordes efter reformen av varumärkesrätten. Tanken är att det ska vara mer ändamålsenligt i den digitala tidsåldern samt mer tillgängligt och effektivt för enskilda formgivare, små och medelstora företag samt industrier. Det ska innebära lägre kostnader och mindre komplexitet samt öka rättssäkerheten i skyddssystemet.

3. **Allmänna kommentarer**

3.1 En industriell formgivning består av ett föremåls dekorativa utseende. Den kan vara tredimensionell eller tvådimensionell. En lyckad formgivning skapar harmoni mellan funktion och form. Oavsett om det rör sig om bord eller telefoner gör formgivningen att föremålet blir attraktivt eller att det föredras framför ett annat.

3.2 En industriell formgivning kan avse olika industri- och hantverksprodukter, till exempel tekniska eller medicinska instrument, klockor, smycken, lyxartiklar, hushållsartiklar, elektriska apparater, fordon, arkitektoniska strukturer, textilprodukter, fritidsartiklar osv.

3.3 Genom att göra föremålet attraktivt och tilltalande ökar den industriella formgivningen produktens marknadsvärde. Formskydd bidrar därför till att säkerställa avkastning på investeringar.

([2]) Europaparlamentets och rådets direktiv 98/71/EG av den 13 oktober 1998 om mönsterskydd (EGT L 289, 28.10.1998, s. 28).
([3]) Rådets förordning (EG) nr 6/2002 av den 12 december 2001 om gemenskapsformgivning (EGT L 3, 5.1.2002, s. 1).

3.3.1 EESK menar att ett effektivt system för skydd därmed är till fördel för konsumenterna och den stora allmänheten genom att det främjar rättvis konkurrens och god affärssed.

3.3.2 Det främjar också den ekonomiska utvecklingen genom att stimulera kreativitet inom industri och industriproduktion samt utvecklingen av kommersiell verksamhet och export.

3.4 I de flesta medlemsstater måste en formgivning registreras hos en nationell myndighet för industriellt rättsskydd för att vara skyddad enligt lag. Beroende på tillämplig nationell lagstiftning och typen av formgivning kan en formgivning även omfattas av upphovsrättsligt skydd som oregistrerad formgivning eller som konstverk.

3.5 I vissa medlemsstater kan skyddet som industriell formgivning och upphovsrättsligt skydd kombineras, medan de i andra medlemsstater ömsesidigt utesluter varandra. En formgivning kan även skyddas enligt lagstiftningen om illojal konkurrens, men villkoren för skydd och omfattningen av befintliga rättigheter och rättsmedel kan variera.

3.6 Med tanke på EU:s mål att främja återhämtning och resiliens samt innovation och konkurrenskraft anser EESK att det är mycket viktigt att anpassa den rättsliga ramen för formgivning till den digitala tidsåldern. Kommittén ställer sig bakom den nya definition som föreslås eftersom den är relevant i ljuset av den tekniska utvecklingen, samtidigt som begreppet ”produkt” utvidgas till att omfatta tekniska formgivningar som inte tar sig uttryck i fysiska produkter.

3.7 Vidare stöder EESK att rättssäkerheten stärks genom begränsningen av skyddet till sådana detaljer i utseendet som tydligt framgår av ansökan om registrering.

3.8 EESK stöder likaså att omfattningen av de rättigheter som är knutna till en registrerad formgivning anpassas för att ta hänsyn till de utmaningar som den ökade användningen av 3D-printing innebär. Kommittén stöder också tillägget, såsom i varumärkesrätten, av rätten för innehavare av formgivningar att förhindra att förfalskade produkter transiteras genom EU:s territorium eller placeras i en annan tullsituation utan att övergå till fri omsättning där, i syfte att bekämpa intrång.

4. **Särskilda kommentarer**

4.1 ***Reparationsklausulen och konsumentskyddet***

4.1.1 Formskyddet för reservdelar (beståndsdelar i en sammansatt produkt) har varit föremål för omfattande diskussioner. Det görs gällande genom förordningen, med ett undantag – den så kallade reparationsklausulen – som syftar till att begränsa tillverkarnas eller utrustningsleverantörernas monopol (särskilt i fråga om motorfordon) på reservdelsmarknaden (artikel 110). I reparationsklausulen föreskrivs att innehavaren av en formgivning som avser en reservdel inte får utöva monopol eller hindra tredje part från att på marknaden släppa ut reservdelar som används för att reparera en produkt och för att åter ge produkten sitt ursprungliga utseende.

4.1.2 Tillverkaren av en sammansatt slutprodukt (bil, klocka, mobiltelefon osv.) har ofta kontroll över hela produktionskedjan. Det är därför sannolikt att tillverkaren går med dubbel vinst, på den marknad där slutprodukten säljs och på den marknad där reservdelarna säljs.

4.1.3 Inom beteendeekonomin har man dock visat att de flesta konsumenter gör sitt val baserat på försäljningspriset för primärprodukten, utan att ta hänsyn till försäljningspriset för sekundärtjänsterna. De är därmed bundna av sin ursprungliga investering och tvingas betala ett pris som de inte nödvändigtvis skulle ha accepterat under andra omständigheter.

4.1.4 EESK konstaterar att denna situation således kan komma att skapa konkurrensrättsliga problem, eftersom den ursprungliga tillverkaren/montören med formskydd har en betydande konkurrensfördel, som i slutändan kan missgynna konsumenten, gentemot

— kunder, genom att den kan ta höga priser eller använda sig av kopplingsförbehåll,

— reparatörer, när det gäller att ha kontroll över marknaden eller diktera egna marknadsvillkor för reparatörer som den väljer att leverera till,

— leverantörer, genom att den skulle kunna förbjuda dem att leverera till oberoende reparatörer eller förbjuda oberoende leverantörer att kopiera reservdelar för att försörja reparationsmarknaden.

4.1.5 För att undvika monopolisering av andrahandsmarknaderna beslutade unionslagstiftaren att på följande sätt begränsa de rättigheter som kan erhållas för reservdelar:

— Den första begränsningen kallas ibland ”must match”-undantaget (artikel 8.2). Detaljer i en produkts yttre utseende som är nödvändiga för sammankoppling med en annan produkt kan inte skyddas.

— Den andra begränsningen avser skydd av delar som inte är synliga.

4.1.6 Delar som inte syns vid normal användning av produkten kan inte skyddas genom en formgivningsansökan (artikel 4.2).

Det gäller till exempel

— mekaniken i en klocka,

— insidan av de flesta hushållsapparatsmotorer,

— motorn i en bil (som inte anses vara synlig vid normal användning av fordonet, även om den är väl synlig när motorhuven lyfts).

4.1.7 De reservdelar som kan skyddas är därmed sådana som inte innefattar någon sammankopplingsmekanism och som är synliga. Enligt förordningen är det med andra ord möjligt att skydda ett stort antal delar. För en bil handlar det till exempel om

— strålkastarna,

— stänkskärmarna,

— motorhuven och dörrarna (men inte gångjärnen),

— ratten.

4.1.8 En produkt som inte skyddas av en formgivningsansökan kan därför reproduceras av vilken konkurrerande reservdelstillverkare som helst i syfte att försörja reparationsmarknaden.

4.1.9 Tillämpningen av dessa bestämmelser har emellertid väckt frågor. EESK gläds således åt att man i förslaget till förordning beaktar Europeiska unionens domstols lösning i domen av den 20 december 2017 i Acacia-målet, i vilken tolkningen av begreppet ”reparationsklausul” klargörs.

4.1.10 EESK påpekar att appellationsdomstolen i Paris tillämpade denna lösning i praktiken i sin dom av den 11 september 2018 i mål nr 2017/01589, som handlar om fälgar sålda i en nätbutik. Säljaren kunde inte med framgång åberopa reparationsklausulen eftersom dessa fälgar tillhandahölls för estetisk personalisering av fordon och trimning. De omtvistade fälgarna befanns således utgöra intrång och säljaren ålades påföljder för intrång i formgivningar.

4.1.11 Vissa medlemsstater har liberaliserat sin marknad för reservdelar. I och med den franska lagen om klimat och resiliens, nr 2021–1104 av den 22 augusti 2021, är marknaden för försäljning av vissa reservdelar till motorfordon öppen sedan den 1 januari 2023.

4.1.12 Syftet med åtgärden är att sänka priserna på denna marknad. Mellan 2019 och 2020 steg de med i genomsnitt 8 %, delvis på grund av den tekniska komplexiteten hos de olika delarna, såsom motorer till elektriska backspeglar, sensorer installerade i vindrutor osv. De mest liberala staterna inom denna sektor har ingen välutvecklad industri, med ett anmärkningsvärt undantag för Tyskland – ett land med stora biltillverkare, men vars marknad redan är öppnare.

I Frankrike ska sedan den 1 januari 2023 utrustningsleverantörer, oavsett om de är leverantörer av originalutrustning, det vill säga att de har deltagit i monteringen av det nya fordonet, eller oberoende leverantörer, kunna saluföra glasrutorna. Leverantörer av originalutrustning i form av andra synliga reservdelar (optiska delar, backspeglar osv.) kommer således att kunna saluföra delarna precis som tillverkarna.

4.2 ***Kostnader för formskydd***

4.2.1 EUIPO har ett elektroniskt system för inlämning av formgivningsansökningar, för vilka kostnaden för närvarande börjar på 350 euro. EESK påminner om att en registrerad gemenskapsformgivning inledningsvis gäller för en period på fem år från och med datumet för ansökan. Den kan förnyas vart femte år i upp till 25 år.

4.2.2 Till ansökningsavgiften tillkommer tre olika avgifter, nämligen följande:

— Registreringsavgiften på 230 euro, plus en extra registreringsavgift på 115 euro för den andra till och med den tionde ytterligare registreringen och 50 euro för varje registrering efter den tionde.

— Avgiften för offentliggörande på 120 euro, plus 60 euro för det andra till och med det tionde ytterligare offentliggörandet och 30 euro för varje offentliggörande efter det tionde.

— Avgiften för senareläggning av offentliggörandet på 40 euro, plus 20 euro för den andra till och med den tionde formgivningen och 10 euro för varje formgivning efter den tionde.

4.2.3 Vilka avgiftsbelopp som ska betalas beror på följande två faktorer:

— Hur många formgivningar som ansökan avser.

— Huruvida offentliggörandet av formgivningen senareläggs.

4.2.4 Avgifterna är strukturerade enligt följande:

— En grundavgift för en enda formgivning eller för den första formgivning som ingår i en gemensam ansökan.

— En lägre avgift för den andra till och med den tionde formgivningen.

— En ännu lägre avgift för varje formgivning från och med den elfte.

4.2.5 I förslaget till förordning föreskrivs att kostnaden ska sänkas för den första förnyelsen (efter fem år) till 70 euro och att kostnaden ska höjas för den andra förnyelsen (efter tio år) till 140 euro, för den tredje förnyelsen (efter 15 år) till 280 euro och för den fjärde förnyelsen (efter 20 år) till 560 euro. Summan av avgifterna för de två första förnyelserna är densamma som i dag, dvs. totalt 210 euro, men avgifterna för efterföljande förnyelser höjs avsevärt.

4.2.6 Detta förslag förefaller inte vara så fördelaktigt för små och medelstora företag och enskilda formgivare som hävdas. EESK efterlyser därmed lägre belopp för små och medelstora företag och enskilda formgivare, eventuellt i proportion till deras omsättning.

4.2.7 EESK bedömer inte heller att ändringen i avgiftsstrukturen genom sammanslagningen av avgifterna för offentliggörande och registrering kommer att minska den totala kostnaden för avgifterna.

4.3 *Strykning av kravet på samma klasstillhörighet*

4.3.1 Även om en ansökan kan avse flera formgivningar måste de enligt kravet på samma klasstillhörighet nödvändigtvis vara avsedda att ingå i eller användas för produkter i samma ”klass”. Dessa klasser framgår av en förteckning som kallas ”Locarnoklassificeringen”.

4.3.2 Enligt artikel 2.1 i Locarnoöverenskommelsen om upprättande av en internationell klassificering för mönster är Locarnoklassificeringen i sig av administrativ karaktär, och omfattar följande:

— En förteckning över klasser och underklasser.

— En alfabetisk förteckning över produkter med industriella formgivningar, i vilken det anges vilka klasser och underklasser de ingår i.

— Förklarande anmärkningar.

4.3.3 Strykningen av kravet på samma klasstillhörighet i förslaget till förordning, som skulle göra det möjligt för företag att lämna in gemensamma ansökningar om formskydd genom att kombinera flera formgivningar i en ansökan utan att det behöver röra sig om produkter som tillhör samma Locarnoklass, syftar till att uppmuntra små och medelstora företag och enskilda formgivare att lämna in sina formgivningar för att skydda dem.

4.3.4 EESK anser att den förenkling som strykningen av kravet på samma klasstillhörighet innebär är nödvändig men otillräcklig, eftersom man fortfarande behöver göra de system för inlämning av formgivningsansökningar som finns på webbplatserna för de nationella myndigheterna för industriellt rättsskydd och EUIPO mer användarvänliga.

4.3.5 För att komma till rätta med denna utmaning skulle myndigheterna kunna utnyttja patentombudens sakkunskap och på så sätt göra det lättare för små och medelstora företag och enskilda formgivare att skydda sina formgivningar.

4.3.6 Patentombuden kommer naturligtvis att fortsätta att bistå rättighetshavare när det gäller utnyttjandet av deras formgivningar och företräda dem i tvister.

4.4 ***Delegering av befogenheter och antagande av delegerade akter***

4.4.1 I förslaget till förordning anges att bestämmelserna om tvister om formskydd ska antas genom delegerade akter.

Det rör sig om följande:

— Återkallelse och ändring av en formgivning (artiklarna 47a och 47b).

— Ärenden om ogiltigförklaring (artikel 53a).

— Förfarandet för överklagande av EUIPO:s beslut (artikel 55a).

— Muntlig förhandling i EUIPO:s överklagandenämnder (artikel 64a).

— Bevisupptagning (artikel 65a).

— Underrättelse om beslut och kallelser (artikel 66a).

— Förfarandet för meddelanden till EUIPO (artikel 66d).

— Beräkning av tidsfrister och tidsfristernas längd (artikel 66f).

— Återupptagande av förfarande vid EUIPO (artikel 67c).

— Auktoriserat ombud vid EUIPO i händelse av tvist (artikel 78a).

— Betalning av avgifter (artikel 106aa).

4.4.2 Det är enligt EESK inte lämpligt att tillämpa artikel 290 i EUF-fördraget för att utarbeta regler om tvister och överklagande av beslut som fattats av EUIPO, eftersom en delegerad akt endast är avsedd att komplettera den grundläggande akten och endast får avse icke väsentliga delar. Bestämmelserna i fråga avser dock de rättigheter som fastställs i avdelning VI om rättskipning i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna, särskilt artikel 47 om rätten till ett effektivt rättsmedel och till en opartisk domstol. De kan med andra ord inte betraktas som icke väsentliga delar av den grundläggande akten.

Bryssel den 22 mars 2023.

Christa SCHWENG
Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs ordförande